

(Ф 03.02 – 96)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет
Факультет лінгвістики та соціальних комунікацій

Система менеджменту якості

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
навчальної дисципліни
«Консолідована інформація»

Освітній ступінь	«Магістр»
Галузь знань:	02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність (напрямок підготовки):	029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»
Спеціалізація (ОП):	«Документознавство та інформаційна діяльність»

СМЯ НАУ НМК 12. 01.09–41–2023

КИЇВ

Навчально-методичний комплекс розробила:

доцент,

кандидат історичних наук, доцент Ольга ЮРЧЕНКО

Навчально-методичний комплекс обговорено та схвалено на засіданні кафедри історії та документознавства, протокол № 8 від «31» серпня 2023 р.

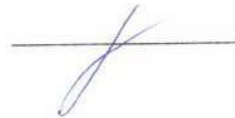
Завідувач кафедри

Ірина ТЮРМЕНКО

Навчально-методичний комплекс обговорено та схвалено на засіданні НМРР Факультету лінгвістики та соціальних комунікацій, протокол № 7 від «06» 09 2023 р.

Голова НМРР

Анжеліка КОКАРЄВА

Рівень документа – 3б

Плановий термін між ревізіями – 1 рік

Врахований примірник

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ

Дисципліна	«Консолідована інформація»
Освітній ступінь	«Магістр»
Галузь знань	02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність (напрямок підготовки)	029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»
Спеціалізація (ОП)	«Документознавство та інформаційна діяльність»

№	Складова комплексу	Позначення електронного файлу ¹⁾	Наявність	
			друкований вигляд ²⁾	електронний вигляд ³⁾
1	Робоча навчальна програма (денна/заочна форма навчання)	01_KI_РП	х	х
2	Силабус навчальної дисципліни	02_KI_СЛ	х	х
3	Конспект лекцій/курс лекцій	03_KI_КЛ	х	х
4	Перелік теоретичних питань для підготовки до модульної контрольної роботи	04_KI_ППМ	х	х
5	Затверджені білети модульного контролю	05_KI_МКР	х	х

¹⁾ XXX – скорочена назва дисципліни (перші літери кожного слова з назви дисципліни)

²⁾ Вказується дата затвердження до друку та номер справи у Номенклатурі справ кафедри

³⁾ Вказується дата розміщення у інституційному депозитарії АБО дата та місце розміщення на кафедрі

⁴⁾ У вигляді переліку теоретичних питань та типових завдань для розв'язку, з яких формуватимуться білети для проведення модульної контрольної роботи

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ ТА ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

з дисципліни «Консолідована інформація»

за напрямом (спеціальністю) 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна
справа»

(Конспект лекцій складений на основі матеріалів навчального посібника:
О.Матвієнко. Консолідована інформація: навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури.
2014. 134 с.)

Укладач: к.і.н. доц.. Юрченко О.А.

**Тема 1. Вступ. Роль і місце фахівця з консолідованої інформації в інформаційному суспільстві
новітні технології з опрацювання інформації. Поняття, предмет, мета і завдання консолідації
інформації»**

Сучасний етап розвитку цивілізації характеризується інформаційною кризою, яка проявляється в суперечності між обмеженими можливостями людини стосовно сприйняття й переробки інформації та масивами інформації, яка зберігається.

Ситуація різкого зростання темпів виробництва інформації спричинила ряд проблем, з якими стикається кожен фахівець:

- непропорційне зростання "інформаційного шуму" через слабку структурованість інформації;
- невідповідність формально релевантної інформації дійсним потребам конкретного фахівця;
- багаторазове дублювання інформації;
- прискорення темпів старіння інформації.

Інформаційна аналітика – це галузь, в якій базовою функцією є інтелектуальна обробка інформації з отриманням нового якісно-змістового знання, що відбувається за рахунок її структурного впорядкування за напрямками: систематизація, предметизація, аналіз.

Основною соціальною функцією інформаційної аналітики є створення нових знань на базі переробки інформаційних масивів.

Вперше поняття “**консолідована інформація**” увійшло до наукового й практичного обігу із назви симпозиуму ЮНЕСКО (1978 р.) “Аналіз і консолідація інформації”, однак не набуло поширення в науковому дискурсі.

За визначенням ЮНЕСКО, “**Консолідована інформація** – це відкрите знання, спеціальним чином дібране, проаналізоване, оцінене і, можливо, реструктуроване і переформатоване для обслуговування нагальних рішень, проблем та інформаційних потреб певної клієнттури або соціальної групи, які інакше не в змозі ефективно і раціонально звертатися до цього знання, тому що воно важкодоступне в його початковій формі і розподілено по багатьох документах. Критерії відбору, оцінки, реструктуризації та перепакування цього знання визначаються потенційною клієнтурою”].

Теоретичні та методичні аспекти консолідації інформації

У вітчизняній терміносистемі інформаційної діяльності поняття “консолідована інформація” вперше згадується у монографії В.І.Третьяка „Научно-техническая информация в управленческой деятельности” (1990 р.). Автор зазначає, що “...це поняття використовується для позначення перспективного комплексу методів науково-інформаційної діяльності, який досі не має задовільної назви і часто фігурує під загальними заголовками на зразок “аналіз і синтез інформації”, “інформаційне забезпечення прийняття рішень” та ін.”

Визначення поняття „консолідована інформація” закріплене у Тлумачному словнику з основ інформаційної діяльності, укладеному вітчизняними фахівцями:

„...**консолідована інформація** є суспільним знанням, до якого застосований спеціальний відбір, аналіз, оцінка, а також можлива реструктуризація та видозміна з метою придатності для безпосереднього вирішення проблем і задоволення інших інформаційних потреб певних осіб або соціальних груп, які в іншому разі не мали б прямого доступу до цих знань і не могли б ними ефективно скористатись, оскільки вони важкодоступні у своїй оригінальній формі й розсіяні по багатьох документах”.

У такому трактуванні консолідація інформації є складовою інформаційної діяльності, зокрема, таких її видів як інформаційне забезпечення прийняття рішень.

У різних сферах діяльності зміст поняття “консолідація інформації” не еквівалентний і тлумачиться в науковому та освітньому просторі з різних підходів, які умовно можна назвати **інформаційно-технологічним** та **інформаційно-аналітичним**.

У середовищі фундаторів навчальної спеціальності “Консолідована інформація” (фахівців з технічних наук) дотримуються інформаційно-технологічного підходу, згідно якого акцентують увагу на адмініструванні та регламентації доступу до інформації і знань, управлінні консолідованою інформацією з використанням програмних засобів.

Прибічники такого трактування застосовують поняття **фізичної консолідації** (інформація зібрана у одному місці і основними засобами такого управління вважаються система управління базами даних (СУБД) та **логічної консолідації** (інформація фізично може бути розподілена, але з точки зору користувача, знаходиться в єдиному сховищі, має загальний каталог і однаковий доступ). До такої логічної консолідації застосовують термін “федеративна інформація”. Зазначений підхід не передбачає процесів аналізу змісту інформації, створення інформаційних продуктів та надання інформаційних послуг.

При інформаційно-технологічному підході акцент робиться на необхідності управління неструктурованою і федеративною інформацією, тобто “консолідація інформації” є технологічно-управлінським завданням або **консолідацією ІТ-ресурсів** відповідно до завдань, які постають перед організацією. Консолідація ІТ-ресурсів передбачає комплексну централізацію процесів обробки даних на основі спеціалізованих рішень. Консолідація дає змогу використовувати новий підхід і нові практики щодо організації обчислень розгортання прикладних систем. Консолідація стає фундаментальною базою для застосування новітніх технологій, здатних підняти на якісно новий рівень ефективність використання корпоративних ІТ.

Консолідація надає технологічну платформу для розгортання:

- масштабної віртуалізації ресурсів, яка усуває залежність інформаційних систем від конкретних апаратних ресурсів, пропонуючи нові можливості гнучкої побудови ІТ без жорсткої прив'язки до конкретного обладнання;
- віртуалізації обчислювальних ресурсів, яка дозволяє об'єднати окремі сервери в єдине обчислювальне середовище, логічно розподілене на віртуальні машини. Віртуалізація підвищує ефективність використання обчислювального обладнання, дає змогу контролювати й перерозподіляти обчислювальні ресурси, пропонує адміністраторам новий інструментарій для управління ІТ-системами.

Отже, при такому підході консолідація інформації – це техніко-технологічний процес, частина системи управління життєвим циклом інформації в установі, який забезпечує ефективне використання інформації у швидкозмінюваних умовах, спрощує управління ІТ-інфраструктурою, оптимізує сховища даних і підвищує продуктивність інформаційних систем.

Визначення ж, дане ЮНЕСКО, і закріплене у словнику з інформаційної діяльності, характеризує інформаційно-аналітичний підхід до тлумачення поняття “консолідована інформація”.

Аналізуючи визначення ЮНЕСКО, можна бачити, що базовими термінами консолідації інформації є аналіз, синтез інформації, інформаційно-аналітична діяльність. Загалом, консолідація інформації являє собою технологічний ланцюжок таких видів діяльності: збирання документів (даних) – видобування даних – оцінка даних – інформаційний продукт.

Об'єктом і базою консолідації є інформація про об'єкти зовнішнього світу, дані, знання, факти, висловлювання, текст, документ, первинні та вторинні джерела інформації, документальний потік; інформаційні ресурси наукової, практичної та інших видів діяльності. З поняттям “консолідована інформація” пов'язують також поняття “управління знаннями” (knowledge management (KM)). Цей термін визнається невдалим не тільки вітчизняними фахівцями, а й зарубіжними спеціалістами з KM. Поняття “управління знаннями” спочатку

виникло як новий напрям у менеджменті. Діяльність з управління знаннями передбачала створення методик для оптимального використання інтелектуального потенціалу працівників компаній.

Поміж багатьох інших визначень можна зустріти таке :

Управління знаннями – це методологія, спрямована на підвищення рівня конкурентоспроможності та захищеності компанії за рахунок використання повного набору інструментів охорони, управління та економіки нематеріальних активів компанії. Розглядає стратегії, спрямовані на надання вчасно потрібних знань тим членам спільноти, яким ці знання необхідні для того, щоб підвищити ефективність діяльності спільноти.

Відповідно до цього визначення, термін “управління знаннями” є “парасольковим” (umbrella-term) або об’єднуючим терміном, який відрізняється від звичайного тим, що не має власного значення, а лише виконує функцію інтегрування – у даному разі для різних технологій, заходів та процедур, призначених для підтримки прийняття рішень.

Один із провідних фахівців у галузі інформатики Р.С.Гіляревський вважає, що управління знаннями – метафора, англійське “лейбл” для позначення нового напрямку в інформаційному менеджменті. Оскільки термін “управління знаннями” не має загальноприйнятого визначення і варіює від досить вузького до досить широкого тлумачення, його співвідношення з терміном “консолідована інформація” можна вважати синонімічним або таким, що перетинається з ним у певних аспектах.

У вітчизняному освітньому та науковому просторі поняття “консолідована інформація” ототожнюють із конкурентною розвідкою.

Конкурентна розвідка (англ. Competitive Intelligence, скор. CI) – збирання та обробка даних з різних джерел для вироблення управлінських рішень з метою підвищення конкурентоспроможності комерційної організації. Проводиться у межах закону і з дотриманням етичних норм (на відміну від промислового шпигунства). Конкурентна розвідка – це комплекс практичних знань, інструментів і навичок, які мають на меті забезпечувати бізнесу комфортну діяльність із досягнення своїх завдань та підвищувати його конкурентоспроможність]. Інші назви конкурентної розвідки, які часто зустрічаються – бізнес-розвідка, ділова розвідка, аналітична розвідка, економічна розвідка, маркетингова розвідка, комерційна розвідка.

До основних завдань конкурентної розвідки відносяться:

- своєчасне отримання достовірної та актуальної інформації про стан справ компанії-конкурента, його фінансове становище, можливі проблеми, становище на ринку, стратегія та реальні перспективи розвитку;
- своєчасне виявлення дій компаній-конкурентів, які можуть негативно вплинути на власні інтереси;
- інформованість про події на ринку, які мають значення для власної компанії;
- аналіз отриманої інформації з метою запобігання негативним наслідкам для компанії у зв'язку з діями конкурентів, випередження їх в намаганні посісти лідируюче або інноваційне положення на ринку;
- отримання та впровадження у власній компанії новітніх розробок, стратегій і планів, що дозволяють оптимізувати фінансові витрати й збільшити прибуток;
- перехоплення цінних співробітників і ключових каналів продажу у компаній-конкурентів;
- дискредитація й видалення з ринку конкурентів з метою отримання займаної ними частини ринку.

Методи досягнення завдань конкурентної розвідки можна умовно ідентифікувати як законні та протизаконні. За даними сайту “Технології розвідки для бізнесу” (<http://it2b.ru>), 61% підприємців використовують ті чи інші розвідувальні технології. Збирається зайнятися цим найближчим часом 32% опитаних, 6% поки не володіють достатніми знаннями в цій сфері і лише 1% – ніколи не мають наміру вдаватися до цього інструменту. Цікаво, що найбільша кількість опитаних (35%) користується у бізнес-розвідці відкритими ресурсами: Інтернет і традиційними засобами масової інформації. Їм істотно програють у популярності всі інші можливі джерела отримання розвіданих в особі аналітичних і детективних агентств, колег-бізнесменів, клієнтів і партнерів конкурентів, співробітників організацій і т. ін.

Дана навчальна дисципліна є теоретичною та практичною основою сукупності знань та вмінь, що формують профіль фахівця в галузі управління інформаційною діяльністю.

Метою викладання дисципліни є надання теоретико-практичних знань у роботі із різнотипною документацією та її впорядкування і систематизації, а також з документно-інформаційного забезпечення загалом для ефективного функціонування організації. Навчити розуміти взаємозв'язок між правильним механізми впорядкування, систематизації та градації інформаційних потоків і успішною діяльністю установ і організацій.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- визначити місце і роль діяльності з консолідації інформації, перспективи розвитку цього напрямку інформаційної діяльності;
- з'ясувати характер розвитку науки «консолідована інформація», вітчизняне законодавство та перелік установ, що працюють у цій сфері;
- ознайомити з новітніми підходами до ролі консолідації інформації в інформаційній сфері та напрямками роботи з консолідації інформації;
- ознайомити з вимогами, що ставляться до фахівців з консолідованої інформації;
- визначити поняття «конкурентна розвідка» та «інформаційний менеджмент»;
- пояснити специфіку інформаційного забезпечення в системі управління, а також класифікацію управлінських систем та принципи управління ними;
- навчити методам та методології консолідації інформації.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути наступні **компетентності**:

- здатність використовувати знання, уміння й навички в галузі теорії й практики з консолідації інформації;
- здатність обирати ефективні способи використання наявних та перспективних інформаційних технологій, а також методи згортання інформації для створення консолідованої інформації;
- володіти знаннями з різних видів консолідації інформації, розуміти їх зміст та можливості застосування.

Навчальна дисципліна «Консолідована інформація» доповнюється знаннями таких дисциплін, як: «Діловодство», «Документно-інформаційні фонди», «Інформаційно-аналітична діяльність», «Соціальні комунікації», «Технології інформаційного впливу».

Тема 2. Розвиток науки «консолідована інформація». Установи, що працюють у сфері консолідованої інформації.

Консолідована інформація як наукова дисципліна у період становлення характеризується відсутністю системності, цілісності, неоднозначністю визначень і деякою термінологічною плутаниною.

Передумови виникнення нового фаху «консолідована інформація» були створені зарубіжними і вітчизняними фахівцями з інформаційного аналізу, діяльність яких зосереджується саме на економічній галузі.

Динаміка розвитку цього напрямку інформаційної сфери є доволі високою. В США поняття «CompetitiveIntelligence», що, на думку деяких вчених, є синонімічним до поняття «консолідована інформація», побутує з початку 70-х років ХХ ст. Наукові засади фаху заклад у 1980 р. один із дослідників цього питання Майкл Портер, опублікувавши працю «Конкурентна розвідка: методи аналізу галузей і конкурентів», у якій виклав базові засади нового фаху. Відправною точкою організаційного оформлення цієї галузі інформаційно-аналітичної діяльності як самостійної професії в Європі і Америці можна вважати заснування професійного товариства, створення розвинутої системи підготовки кадрів і вироблення основних кваліфікаційних вимог до професії інформаційного аналітика.

Створене у 1986 році Товариство фахівців конкурентної розвідки (SocietyofCompetitiveIntelligenceProfessionals (SCIP)) об'єднало понад 7000 членів з 64 країн світу. Вони розгорнули тривалу творчу дискусію щодо шляхів удосконалення діяльності інформаційних аналітиків та організації підготовки кадрів у цій галузі. Обговорення актуальних проблем галузі продовжилось на сторінках заснованого товариством фахового журналу «Конкурентна розвідка». Часопис став друкованим науковим виданням, що подавав фахові теоретичні та науково-прикладні статті спеціалістів з інформаційного аналізу, які сприяли не лише розвитку інформаційної галузі, але й становленню консолідованої інформації як науки.

Згодом члени товариства КрейгФляйшер та Бабетте Бенсоусан створили та випустили декілька книг, що містили методологічні засади та інструментарій для здійснення консолідованої інформації. Проте поширення серед американських корпорацій ця інформаційна технологія набула лише після того, як Б. Гілад та Й. Геринг сформуvalи першу організаційну модель консолідованої інформації із зазначенням її основних функціональних завдань: стати підставою для прийняття ефективних управлінських рішень.

Згодом з'явився термін “Businessintelligence”, введений в обіг аналітиками GartnerGroup. Термін трактується як «користувачецентриський процес, який передбачає доступ і дослідженняінформації, її аналіз, вироблення професійної інтуїції і навиків, які сприяють ефективному і неформальному прийняттю рішень бізнес-користувачами, а також інструменти для вилучення із даних необхідної для бізнесу інформації». Після завершення періоду холодної війни багато колишніх співробітників розвідки спрямували свої зусилля на моніторинг промисловості і організували об'єднання, що отримало назву CTS International Group (Міжнародна група). Один із членів групи Фредерік Рустманн виклав основні засади консолідації інформації для бізнесу у книзі «ЦРУ: шпіднаж і майстерність конкурентної розвідки» («CIA, Inc: Espionage&theCraftofBusinessIntelligence»).

Варто зазначити, що чи не єдиною країною, що офіційно підтримує економічну розвідку, вважають Японію, служби конкурентної розвідки в якій діють як на корпоративному, так і на державному рівнях.

Незалежні, недержавні громадські аналітичні організації, які в західному світі сприймаються як важливий елемент розвитку демократії, створюють аналітичні центри, які сприяють формуванню громадської, політичної, економічної, правової думки, політики урядів у галузі культури, екології, демографії та ін., істотно впливаючи на загальний розвиток суспільства.

Інститут підтримки демократії (National Endowment for Democracy), заснований у 1983 р., займається дослідженням політичних процесів у Латинській Америці, країнах Африки, Азії, Близького Сходу і пострадянського простору.

Інститут міжнародної економіки (Institute for International Economics) як приватна установа здійснює некомерційне і незалежне вивчення міжнародної економічної політики, економічний аналіз, займається дослідженням проблем глобалізації, перспективним прогнозуванням.

Центр міжнародних приватних підприємств (Center for International Private Enterprise) займається питаннями реформування ринку та розвитку демократії, беручи участь у фінансуванні понад 90 проектів розвитку ринку.

Аналітичний центр «Спадщина» (The Heritage Foundation) – стратегічний дослідницький інститут з питань громадської політики. Зокрема Heritage Foundation розробив моделі пенсійної системи, модель американської економіки, модель родини. Ідея інституту – побудувати статистичну модель суспільства і забезпечити доступ до неї широкої громадськості.

Інститут Брукінгс: Національний інститут передових досліджень займається аналітичними дослідженнями у галузі економіки, політики, законодавчої сфери та «третього сектора», поєднуючи академічні та громадські стратегії, відстежує ситуацію і розвиток аналітичних центрів у світі.

CATO-Institute – одна з провідних дослідних неполітичних організацій у Вашингтоні – досліджує проблеми економіки, видає книги, журнали, проводить конференції. CATO пропагує мінімальне втручання у «нові демократії» на теренах колишнього СРСР та співпрацює з The Ukrainian Center for Independent Political Research (1991).

Інститут міста (The Urban Institute) – некомерційна організація, яка з 1968 р. зосереджує увагу на проблемних питаннях розвитку суспільства, зокрема проблемі забезпечення житлом, демографії, експертному обслуговуванні.

Центр міжнародного приватного підприємництва (Center for International Private Enterprise (CIPE) діє при торговій палаті США з 1983 року і надає консультаційну підтримку організаціям, які сприяють розвитку приватного підприємництва у всьому світі. Серед партнерів в Україні – Український незалежний центр політичних досліджень, асоціація «Інфобізнес» тощо.

Низка аналітичних центрів займаються поширенням у США аналітичної інформації про Україну. Серед них провідні позиції займає Українська національна інформаційна служба (UkrainianNationalinformationservice– UNIS) – некомерційна і недержавна інституція збирання інформації, проведення досліджень та поширення інформації про Україну в США.

Для ефективного формування консолідованих інформаційних ресурсів в Україні розпочалося створення відповідних аналітичних структур. Інформаційно-аналітичні служби (підрозділи) стали створюватися в структурі органів влади, у міністерствах і відомствах, в органах ЗМІ, у сфері бізнесу, при політичних партіях і рухах.

Розгорнула роботу громадська організація «Спілка аналітиків та Професіоналів Конкурентної Розвідки», створена фахівцями Харківського національного університету радіоелектроніки. Згідно зі Статутом спілки, її мета полягає у сприянні становленню та

визнанню нової професії – фахівець з конкурентної розвідки, створенні засад професійного розвитку галузі конкурентної розвідки, а також консолідації фахівців, що професійно займаються конкурентною розвідкою і фахівців інших сфер діяльності, що цікавляться теорією і практикою конкурентної розвідки.

Успішно діє **Український центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова**, який здійснює дослідження в таких сферах, як внутрішня політика; соціально-економічний розвиток України; енергетика; державне управління; міжнародна економіка; зовнішня політика; національна безпека і оборона; військове будівництво; міжнародна і регіональна безпека; миротворча діяльність. Це одна з найдосвідченіших інституцій в Україні, яка виконує дослідницьку роботу в провідних наукових установах та органах державної влади.

Інститут демократії ім. Пилипа Орлика працює з 1993 р. і здійснює моніторинг державного самоуправління та місцевого самоврядування, громадянського суспільства, національної безпеки, прав людини та національних меншин, охорони довкілля.

Інститут трансформації суспільства (інститут О. Соскіна), заснований у 1994 р., проводить дослідження в галузі економічних реформ, політичної трансформації суспільства, соціології, державного управління і національної безпеки, геополітики.

Центр інновацій та розвитку, заснований у 1996 р., спрямовує діяльність на розвиток «третього сектору» в Україні.

Працює низка регіональних установ: Політологічний центр “Генеза” у Львові, Кримський центр незалежних політичних дослідників та журналістів.

Діяльність «мозкових центрів» надає сильну підтримку та є важливим чинником на шляху до демократичних перетворень, подаючи інформаційні матеріали, що змушують задуматися, «якого типу реформи будуть найбільш вдалимими».

Постійна аналітична робота, її характер та результати визначають необхідність доступу до інформаційних ресурсів різного виду, рівня та підпорядкування. Способи та можливість доступу регламентуються законодавством України.

Важливою умовою підготовки консолідованого інформаційного продукту є проведення процесів збирання інформації та опрацювання документних потоків для створення консолідованої інформації з дотриманням правових засад та у межах правового поля держави.

Для розроблення теоретичних основ і визначення алгоритмів консолідації інформації сьогодні існує нагальна потреба підготовки кваліфікованих кадрів, які б могли ефективно працювати в умовах глобалізації. В основу формування моделі фахівця з консолідованої інформації закладають фундаментальні знання з інформаційної аналітики, пропонуючи існуючу прогалину у сфері інформаційного забезпечення управлінської діяльності заповнити новими спеціалізаціями у межах спеціальності «Консолідована інформація» – консолідована інформація у галузі науково-дослідної діяльності, консолідована інформація в економічній галузі, консолідована інформація для владних структур тощо.

Конституція України містить норми, безпосередньо пов'язані із проблемами інформації, активно відбувається формування інформаційного законодавства. Закон України «Про інформацію» закріплює право громадян України на інформацію, закладає правові основи інформаційної діяльності.

Законодавство України про інформацію складають Конституція України, зазначений Закон, законодавчі акти про окремі галузі, види, форми й засоби інформації, міжнародні договори та угоди, ратифіковані Україною, та принципи й норми міжнародного права.

У результаті підготовки за вказаною вище спеціальністю Україна має отримати фахівця, здатного кваліфіковано займатися професійними видами аналітико-синтетичного опрацювання інформації та підготовки інформаційних продуктів консолідованої інформації. Інформаційна діяльність є важливою складовою зазначеної спеціальності. З розвитком сучасних комп'ютерних і телекомунікаційних технологій вони набувають усе більшої цінності завдяки системному розвитку предмета діяльності майбутніх фахівців – необхідності інформаційної підтримки управлінської діяльності та створення на базі первинної інформації продуктів вторинної інформації.

Засновником першого навчального закладу, що розпочав підготовку фахівців цього освітнього напрямку, став Леонард Фулд. Заклад діяв під назвою «Академія конкурентної розвідки» (The Fuld-Gilad-Herring Academy of Competitive Intelligence). Фахівцям, що отримали підготовку в межах різних професійних програм Товариства фахівців конкурентної розвідки та Академії конкурентної розвідки, охоче пропонували посади менеджерів різноманітних фірм та корпорацій. В Європі і США у багатьох великих компаніях збирання й аналіз бізнес-інформації про конкурентів і ринок проводять регулярно.

У 1987 році виник перший навчальний заклад такого профілю в Європі – Паризька школа економічної війни (Ecole de Guerre Economique). У Франції вагому роль у координації діяльності фахівців з конкурентної розвідки відіграють державні спецслужби, не роблячи з цього особливої таємниці.

Хоча у німецькій науковій літературі термін «конкурентна розвідка» з'явився лише у 1997 році, фаховий заклад у Німеччині виник у 1995 році, а у 2004 році було відкрито одну з перших профільних аспірантур.

Інформаційний факультет Шефільдського університету надає освіту в галузі інформаційного менеджменту (Information Management), менеджменту інформаційних технологій (Information Technology Management) і бібліотечно-інформаційного менеджменту (Library and Information Management), а також готує спеціалістів з інформаційного менеджменту в бізнесі.

Необхідність підготовки спеціалістів зумовлена зростанням попиту на комп'ютерні та інформаційні технології, підвищенням вимог до якості інформації, її змісту, достовірності і форм подання. Програму підготовки для цих спеціалістів розробили спільно інформаційний факультет, Школа менеджменту Шефільдського університету і факультет економіки. Підготовка спеціалістів з інформаційного менеджменту в Шефільдському університеті спрямована на підготовку фахівців з ефективного забезпечення інформацією управління, що є життєвою необхідністю успішного функціонування організацій у суспільному та приватному секторах.

Університет Коннектикуту (Southern Connecticut State University Department of Library Science and Instructional Technology) готує фахівців у галузі бібліотечної науки і освітніх технологій, які, інтегруючи бібліотечну науку, інформатику і освітні технології, можуть працювати у різних галузях інформаційного простору.

Школа інформаційного менеджменту і систем Університету Кароліни (University of California-Berkeley School of Information Management&Systems), як зазначається на WEB-сайті

цього освітнього закладу, готує спеціалістів з управління інформацією і системами, які після підготовки повинні володіти теорією і практикою збереження, організації, пошуку і аналізу інформації в бізнесі, громадському секторі і науці. Професія є міждисциплінарною, потребує розглядання аспектів інформатики, когнітивістики, психології, соціології, економіки, бізнесу, закону, зв'язку.

У школі інформаційної науки Університету Теннессі (University of Tennessee School of Information Sciences) вивчають історію книги, інформаційні ресурси науки, технології, медицини, електронні комунікації і інформаційні ресурси Інтернету, інформаційне середовище, роль інформації в суспільстві, інформаційні продукти та послуги, організацію і представлення інформації (каталогізація, індексування, класифікація), організацію і представлення мультимедійних ресурсів, інформаційний пошук, ресурси і послуги для соціальних, гуманітарних, інженерних наук, урядові інформаційні ресурси та інші предмети. Основи інформатики і технологій є основним курсом.

На факультеті інформаційної науки Університету Торонто (University of Toronto Faculty of Information Studies) вивчають інформацію та її соціальний контекст, зокрема соціальну організацію знань, питання інтелектуальної свободи, етичні і юридичні аспекти інформаційних служб, управління інформаційними організаціями, методи досліджень в інформаційній професії тощо.

Тема 3. Правові засади та місце консолідованої інформації у системі інформаційних наук.

Постійна аналітична робота, її характер та результати визначають необхідність доступу до інформаційних ресурсів різного виду, рівня та підпорядкування. Способи та можливість доступу регламентуються законодавством України.

Інформаційна сфера являє собою сукупність інформації, інформаційної інфраструктури, суб'єктів, які здійснюють збір, формування, розповсюдження й використання інформації, а також системи регулювання суспільних відносин, які при цьому виникають. Ці суспільні відносини становлять основний предмет інформаційного права, предмет його правового регулювання.

Інформаційну сферу можна умовно поділити на п'ять предметних областей:

- реалізація права на пошук, отримання, передачу та використання інформації;
- виробництва, передачі та розповсюдження вихідної та похідної інформації;
- формування інформаційних ресурсів, підготовки інформаційних продуктів, надання інформаційних послуг;
- створення та застосування інформаційних систем (АІС, БД, баз знань), інших інформаційно-телекомунікаційних технологій;
- створення та застосування засобів і механізмів інформаційної безпеки, у тому числі засобів інформатики та обчислювальної техніки для безпеки мереж ЕОМ, а також програмних і апаратних засобів захисту інформації в ЕОМ та комп'ютерних мережах.

Конституція України містить норми, безпосередньо пов'язані із проблемами інформації, активно відбувається формування інформаційного законодавства. У Конституції України, в статті 32 проголошується: "Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. Кожний громадянин має право знайомитися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях з відомостями про себе, які не є державною або іншою захищеною законом таємницею. Кожному гарантується судовий захист права спростовувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї та права вимагати

вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації".

Ст. 34 Конституції України наголошує: "Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір. Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя".

Закон України "Про інформацію" закріплює право громадян України на інформацію, закладає правові основи інформаційної діяльності.

Закон встановлює загальні правові основи одержання, використання, поширення та зберігання інформації, закріплює право особи на інформацію в усіх сферах суспільного й державного життя України, а також систему інформації, її джерела, визначає статус учасників інформаційних відносин, регулює доступ до інформації та забезпечує її охорону, захищає особу та суспільство від неправдивої інформації. Дія цього Закону поширюється на інформаційні відносини, які виникають у всіх сферах життя й діяльності суспільства і держави при одержанні, використанні, поширенні та зберіганні інформації. Законодавство України про інформацію складають Конституція України, зазначений Закон, законодавчі акти про окремі галузі, види, форми й засоби інформації, міжнародні договори та угоди, ратифіковані Україною, та принципи й норми міжнародного права. Під інформацією Закон розуміє документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються в суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі.

Основними принципами інформаційних відносин проголошено:

- гарантованість права на інформацію;
- відкритість, доступність інформації та свобода обміну нею;
- об'єктивність, вірогідність інформації;
- повнота й точність інформації;
- законність одержання, використання, поширення та зберігання інформації.

Верховна Рада України прийняла Закон **"Про доступ до публічної інформації"**. Законом встановлено, що **"Публічна інформація – це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, яка була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим законом"**.

Згідно із Законом, "публічна інформація є відкритою, крім випадків, встановлених законом".

На рівні законодавства врегульовуються підсистеми (сфери) інформаційних відносин із зазначенням їх системоутворюючих законів, зокрема:

- державна таємниця;
- науково-технічна інформація;
- телебачення і радіомовлення;
- друковані засоби масової інформації (преса);
- інформаційні відносини в автоматизованих системах;
- бібліотеки і бібліотечна діяльність;
- архіви та архівна діяльність;
- інформаційні агентства;
- зв'язок, комунікаційні системи;
- інформатизація та національна програма інформатизації тощо.

Законом встановлено також гарантії забезпечення права на доступ до публічної інформації. Згідно із документом, “право на доступ до публічної інформації гарантується:

- обов'язком розпорядників інформації надавати і оприлюднювати інформацію, окрім випадків, передбачених законом;
- визначенням розпорядником інформації спеціальних структурних підрозділів або посадових осіб, які організують у встановленому порядку доступ до публічної інформації, якою він володіє;
- максимальним спрощенням процедури подання запиту й отримання інформації;
- доступом до засідань колегіальних суб'єктів владних повноважень, крім випадків, передбачених законодавством; здійсненням парламентського, громадського та державного контролю за дотриманням прав на доступ до публічної інформації;
- юридичною відповідальністю за порушення законодавства про доступ до публічної інформації”.

Також законом встановлено порядок доступу до інформації, який забезпечується шляхом: систематичного та оперативного оприлюднення інформації: в офіційних друкованих виданнях; на офіційних веб-сайтах в мережі Інтернет; на інформаційних стендах; будь-яким іншим способом; надання інформації за запитами на інформацію.

Закон України "Про державну таємницю" регулює суспільні відносини, пов'язані з віднесенням інформації до державної таємниці, засекречуванням, розсекречуванням її матеріальних носіїв та охороною державної таємниці з метою захисту національної безпеки України.

У Законі прийняте таке визначення: *Державна таємниця* – вид таємної інформації, що містить відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані в порядку, встановленому цим Законом, державною таємницею і підлягають охороні державою.

Не належить до державної таємниці інформація:

- про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту;
- про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, які сталися або можуть статися і загрожують безпеці громадян;
- про стан здоров'я населення, його життєвий рівень, включаючи харчування, одяг, житло, медичне обслуговування та соціальне забезпечення, а також про соціально-демографічні показники, стан правопорядку, освіти і культури населення;
- про факти порушень прав і свобод людини і громадянина;
- про незаконні дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб;
- інша інформація, яка відповідно до законів та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, не може бути засекречена.

Закон України "Про захист інформації в автоматизованих системах" встановлює основи регулювання правових відносин щодо захисту інформації в автоматизованих системах за умови дотримання права власності громадян України і юридичних осіб на інформацію та права доступу до неї, права власника інформації на її захист, а також встановленого чинним законодавством обмеження на доступ до інформації. Дія Закону поширюється на будь-яку інформацію, що обробляється в автоматизованих системах.

Закон України "Про інформаційні агентства" відповідно до Конституції України, інших законів України та міжнародно-правових документів закріплює правові основи діяльності в Україні інформаційних агентств та їх міжнародного співробітництва.

Закон України "Про науково-технічну інформацію" визначає основи державної політики в галузі науково-технічної інформації, порядок її формування та реалізації в інтересах науково-технічного, економічного й соціального прогресу країни. Метою Закону є створення в Україні правової бази для одержання та використання науково-технічної інформації. Законом

регулюються правові та економічні відносини громадян, юридичних осіб, держави, що виникають при створенні, одержанні, використанні та поширенні науково-технічної інформації, а також визначаються правові форми міжнародного співробітництва в цій галузі. Дія Закону поширюється на підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, а також громадян, які мають право на одержання, використання та поширення науково-технічної інформації. Дія Закону не поширюється на інформацію, що містить державну та іншу таємницю, що охороняється законом.

Закон України "Про бібліотеки і бібліотечну справу" визначає загальні засади бібліотечної справи і бібліотечної системи України, встановлює вимоги до формування й збереження бібліотечних фондів, бібліотечного обслуговування з метою задоволення інформаційних, науково-виховних і культурних потреб суспільства, збагачення духовного потенціалу народу.

Закон України "Про Національний архівний фонд та архівні установи" розглядає національний архівний фонд України як складову частину вітчизняної і світової культурної спадщини та інформаційних ресурсів суспільства, що перебуває під охороною держави й призначена для задоволення інформаційних потреб суспільства і держави, реалізації прав та законних інтересів кожної людини. Громадяни України мають право користуватися документами Національного архівного фонду або їх копіями на підставі особистої заяви і документа, що посвідчує особу. Особи, які користуються документами Національного архівного фонду за службовим завданням, подають документ, що підтверджує їх повноваження. Забороняється вимагати від користувачів надання документів, не передбачених цим Законом. Про відмову в доступі до документів Національного архівного фонду користувачеві повідомляється письмово із зазначенням вичерпних підстав відмови. В інтересах охорони інформації, віднесеної до державної або іншої передбаченої законом таємниці, що міститься в документах Національного архівного фонду, доступ до цих документів *обмежується* відповідно до закону до моменту скасування рішення про віднесення інформації до державної або іншої таємниці. Доступ до документів Національного архівного фонду, що містять конфіденційну інформацію про особу, а також створюють загрозу для життя чи недоторканності житла громадян, *обмежується* на 75 років від часу створення цих документів, якщо інше не передбачено законом. Раніше зазначеного строку доступ здійснюється з дозволу громадянина, права та законні інтереси якого можуть бути порушені, а в разі його смерті – з дозволу спадкоємців.

Закон України "Про телебачення і радіомовлення" відповідно до Закону України "Про інформацію" регулює діяльність телерадіоорганізацій на території України, визначає правові, економічні, соціальні, організаційні умови їх функціонування, спрямовані на реалізацію свободи слова, прав громадян на отримання повної, достовірної та оперативної інформації, на відкрите й вільне обговорення суспільних питань. Згідно з цим законом, телерадіоорганізації України у своїй діяльності реалізують принципи об'єктивності, достовірності інформації, компетентності, гарантування права кожного громадянина на доступ до інформації, вільне висловлювання своїх поглядів та думок, забезпечення ідеологічного та політичного плюралізму, дотримання телерадіопрацівниками професійної етики та загальнолюдських норм моралі.

Телерадіоорганізації *не мають права* у своїх програмах розголошувати дані, що становлять державну таємницю або іншу таємницю, яка охороняється законодавством, закликати до насильницької зміни або повалення існуючого державного й суспільного ладу, порушення територіальної цілісності України, вести пропаганду війни, насильства й жорстокості, розпалювання расової, національної, релігійної ворожнечі, поширювати порнографію або іншу інформацію, яка підриває суспільну мораль або підбурює до правопорушень, принижує честь і гідність людини.

Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про авторське право і суміжні права" охороняє особисті немайнові і майнові права авторів та їх правонаступників, пов'язані зі створенням та використанням творів науки, літератури і мистецтва – авторське право, права виконавців, виробників фонограм і відеограм та організацій мовлення – суміжні права.

Закон України "Про рекламу" визначає основні засади рекламної діяльності в Україні, регулює правові відносини, що виникають у процесі створення, розповсюдження, одержання реклами. Під рекламою розглядається спеціальна інформація про осіб чи продукцію, яка розповсюджується в будь-якій формі і в будь-який спосіб з метою прямого або опосередкованого одержання прибутку. Основними принципами рекламної діяльності є: законність, точність, достовірність, використання державної та інших мов відповідно до законодавства України, використання форм та засобів, які не завдають споживачеві реклами моральної, фізичної або психічної шкоди.

У рекламі *забороняється*:

- поширювати інформацію щодо продукції, виробництво або реалізацію якої заборонено законодавством України;
- вміщувати твердження, які є дискримінаційними за ознаками походження, соціального й майнового стану, расової та національної належності, статі, освіти, мови, ставлення до релігії, роду та характеру занять, місця проживання, або таких, що дискредитують продукцію інших осіб;
- подавати відомості або закликати до дій, які можуть спричинити порушення законодавства, завдають чи можуть завдати шкоди здоров'ю або життю людей та навколишньому природному середовищу, а також спонукають до нехтування засобами безпеки; використовувати засоби та технології, які безпосередньо діють на підсвідомість споживача;
- наводити твердження, що дискримінують осіб, які не користуються продукцією, що рекламується; використовувати або імітувати зображення Державного герба, Державного прапора та звучання Державного гімну України, зображення державних символів інших держав та міжнародних організацій, а також офіційні назви державних органів України, крім випадків, передбачених законодавством;
- рекламувати продукцію, яка підлягає обов'язковій сертифікації або виробництво чи реалізація якої вимагає наявності спеціального дозволу (ліцензії), у разі відсутності відповідного сертифіката, ліцензії; вміщувати зображення фізичної особи або використовувати її ім'я без згоди останньої;
- імітувати (копіювати чи наслідувати) загальне вирішення, текст, зображення, музичні чи звукові ефекти, що застосовуються в рекламі іншої продукції, якщо інше не передбачено законодавством України про авторське право та суміжні права. Рекламодавець зобов'язаний на вимогу виробника або розповсюджувача реклами надати документальні підтвердження достовірності інформації, необхідної для виробництва та розповсюдження реклами.

Закон України "Про електронні документи та електронний документообіг" встановлює основні організаційно-правові засади електронного документообігу та використання електронних документів. Дія цього Закону поширюється на відносини, що

виникають у процесі створення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, оброблення, використання та знищення електронних документів.

Тема 4. Напрями роботи з консолідованої інформації.

Консолідована інформація — це одержані з декількох джерел та системно інтегровані різнотипні інформаційні ресурси (знання), які в сукупності наділені ознаками повноти, цілісності, несуперечності та складають адекватну інформаційну модель проблемної області з метою її аналізу опрацювання та ефективного використання в процесах підтримки прийняття рішень.

Поняття «консолідована інформація» охоплює одержані з декількох джерел та системно інтегровані різнотипні інформаційні ресурси, які в сукупності наділені ознаками повноти, цілісності, несуперечності та складають адекватну інформаційну модель проблемної області з метою її аналізу, опрацювання та ефективного використання в процесах підтримки прийняття рішень. Виходячи з цього, поняття «конкурентна розвідка», яке використовується на паритетних засадах деякими дослідниками, все ж є одним з аспектів цілісних процесів та процедур консолідації інформації, а саме як процесу формування інформаційного ресурсу для підтримки прийняття рішень.

Разом з тим, консолідована інформація покликана із використанням всіх можливостей, активно оперуючи інформаційними ресурсами, розробляти технологічні засади створення інформаційного продукту, виконувати якісно-змістове перетворення інформації, функціонально перетинаючись в цьому плані з науковою (виробництво нового знання) й управлінською (розроблення варіантів рішень, сценаріїв) діяльністю.

Захист консолідованої інформації може забезпечуватися різними способами, що передбачають моделювання необхідних складових захисту інформації, а саме:

- окреслення інформаційних ресурсів, які підлягають захисту;
- моніторинг повної сукупності потенційно можливих загроз і каналів витоку інформації;
- аналіз уразливості і ризиків щодо сукупності інформації і каналів витоку;
- визначення вимог до системи захисту;
- вибір засобів захисту інформації та їх впровадження;
- здійснення контролю системи захисту.

Таким чином, технології консолідованої інформації потребують інформаційної безпеки в межах певної установи чи організації

Процес консолідації інформації — це процес перетворення даних в інформацію і знання про бізнес, метою якого є супровід і підтримка прийняття неформальних рішень. Тобто інформаційне забезпечення бізнесу, причому в самому широкому сенсі, заснований на принципі об'єднання таких складових як інформація, бізнес-процеси, апаратні засоби, програмні засоби, люди.

На Симпозіумі ЮНЕСКО з аналізу та консолідації інформації, що проходив 12-15 вересня 1978 р. в Коломбо, Шрі Ланка, було встановлено наступне визначення:

Дії по консолідації інформації — використовується для визначення обов'язків, які виконують індивіди, департаментами чи організаціями для оцінювання і стиснення важливих документів з метою забезпечення груп користувачів надійними і лаконічними масивами знань. Індивіди чи групи індивідів, що виконують дії по консолідації інформації становлять підрозділ консолідації інформації.

Тема 5. Форми подання та споживачі консолідованої інформації.

Продукти консолідації інформації

Необхідно розрізняти: фізичну консолідацію — реально зібрану в одному місці інформацію і логічну консолідацію або федеративну — інформацію розподілену, але з точки зору користувача, знаходиться в єдиному сховищі, що має загальний каталог і однаковий доступ до неї.

Продукти консолідації інформації, основні їх типи включають:

- Огляди: критичні огляди, звіти про сучасний стан.
- Звіти: оцінні, маркетингові та технічні звіти; сигнальні бюлетені або листи.
- Дані: компіляції і таблиці даних; статистичні зведення, кореляції і композиції; критичні дані.
- Бази даних: експертні бази даних; бази знань з предметів.
- Технічні записи: путівники, довідники, аркуші інструкцій, пояснення складного предмета, виконане у стилі і мові, адресованому рівню даної аудиторії. Популярні статті на наукові або технічні теми.
- Керівництва: компіляції істотних даних та інформації щодо предмету.
- Критичні дослідження: порівняння різних практик чи політик зі списками за і проти; вплив і майбутні дослідження.
- Запити: оцінка досліджень і компіляцій на вимогу; брифінги

Звичайно, кожен з цих продуктів має власні вимоги, критерії і процедури.

Деякі з продуктів можуть бути підготовлені за допомогою аналітико-синтетичної переробки інформації.

Спираючись на сучасні термінологічні словники, стандарти, посібники, можна встановити, що під аналітико-синтетичною обробкою інформації розуміють процеси переробки, збирання, введення, записування, перетворення, зчитування, зберігання, знищення, реєстрація інформації, з метою вилучення необхідних відомостей, їх оцінки, порівняння і узагальнення, а це, як правило, анотування, реферування, вилучення фактів, підготовка оглядів, складання бібліографічних описів (БО), анотування, індексування.

Основні види аналітико-синтетичної переробки документів та інформації визначаються у Держстандарті України (ДСТУ 2394-94 Інформація та документація. Комплектування фонду, бібліографічний опис, аналіз документів), який відповідає міжнародному стандарту ISO 5127/3а-1981, і включають:

- бібліографічний опис
- індексування
- анотування
- реферування
- переклад наукових документів
- збирання, критична оцінка, систематизація й узагальнення науково-технічних даних
- складання оглядів

Усі перелічені види полегшують пошук продуктів консолідованої інформації.

Тема 6. Поняття, принципи функціонування та розвитку інформаційних систем.

Класифікації та механізм управління інформаційними системами.

«ДЖЕРЕЛА, СТАДІЇ ТА ПРОЦЕСИ КОНСОЛІДАЦІЇ ІНФОРМАЦІЇ»

(4 години)

Консолідація інформації неможлива без роботи з документальними джерелами інформації – як традиційними, так і представленими у мережі Інтернет.

Майже в кожній галузі знання є одна або кілька версій розуміння поняття “документ” відповідно до специфіки тих об’єктів, яким надається статус документа. Поняття “документ” визначається по-різному в таких наукових дисциплінах, як інформатика, бібліотеко-, бібліографо-, архіво-, музеєзнавство, а також у відповідних спеціальних галузях діяльності –

бібліотечній, музейній, архівній справі та бібліографії. Звідси його багатозначність, яка ускладнює спілкування та взаєморозуміння між спеціалістами документно-комунікаційної сфери.

За тривалий історичний період значення поняття "документ" постійно змінювалося. До сьогодення часу застосовуються різні визначення, то надаючи йому найширше значення, то звужуючи його розуміння до одного якого-небудь виду.

На міжнародному рівні визнано визначення *документа як записаної інформації, яка може бути використана як одиниця в документаційному процесі.*

Таке визначення розроблене та затверджене Міжнародною організацією зі стандартизації (ISO) за участю Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій, Міжнародної федерації з документації, Міжнародної ради архівів, Міжнародної організації з інтелектуальної власності.

Згідно зі стандартом ISO, інформація може бути записана будь-яким способом фіксування відомостей, за допомогою не тільки знаків письма, але й зображення, звука тощо. Таке визначення дозволяє зарахувати до документів усі матеріальні об'єкти, які можуть бути використані для передавання інформації в суспільстві.

Україні офіційно прийняті такі визначення документа, зафіксовані у Державних стандартах (ДСТУ):

- ДСТУ 2392-94: "Документ – записана інформація, яка може розглядатися як одиниця під час здійснення інформаційної діяльності";

Існують механізми саморегулювання об'єму потоку - **старіння інформації** і **здатність інформації до ущільнення**.

Старіння інформації призводить до припинення використання документів, які втратили актуальність, оригінальність, достовірність, через що загальний обсяг реально використовуваних документів потоку зменшується.

Кумулятивність (або здатність до ущільнення) проявляється в можливості викласти зміст повідомлень в більш стислому вигляді, узагальнити їх, підготувати на основі десятків і навіть сотень статей, доповідей аналітичний огляд або монографію, позбавляють від необхідності звернення до безлічі попередніх документів.

Дискретність (уривчастість) фіксації та передачі соціальної інформації, яка веде до фрагментарності змісту документів, пояснюється тим, що повідомлення, як правило, створюються по ходу, а не після закінчення досліджень, розробок, впровадження нововведень. **Старіння** – це об'єктивний процес втрати соціальною інформацією та документами, які цю інформацію фіксують, тих чи інших притаманних їм ціннісних властивостей у зв'язку з появою нових, більш повних і достовірних відомостей. Інформацію “зістарює” не сам час, а поява нових відомостей, що спростовують, уточнюють або доповнюють попередні. Саме тому формально за часом опублікування документа не можна судити про його актуальність або втрату значущості для читачів.

Старіння соціальної інформації і старіння документів – явища взаємозалежні, але не тотожні. **Старіння інформації** полягає у спростуванні деяких поглядів, теорій, в заміні застарілих методів новими, у відмові від використання будь-яких процесів або обладнання через появу нових.

Інакше кажучи, застаріває та інформація, яка перестає адекватно відображати дійсність. Оскільки ж будь-яка інформація багаторазово дублюється в документах, узагальнюючись, уточнюючись, деталізуючись, перевіряючись і в такому вигляді як би “переливаючись” у знову створювані повідомлення, матеріали попередніх років, видання (передусім підручники, посібники, довідники) втрачають свою цінність. Це не означає, що застаріла вся зафіксована в них інформація, але вказує на перевагу використання перевидань або новостворених робіт. Визначення темпів старіння інформації – процес винятково складний, методика ж встановлення темпів **старіння документів існує й досить широко використовується**.

Протилежним старінню є процес **актуалізації інформації** – повернення до активного використання публікацій минулих років, що відбувається у зв'язку з переоцінкою суспільством будь-яких концепцій, ідей, методів, способів виробництва. Причинами переоцінки можуть бути:

- усвідомлення помилковості шляхів, обраних у соціальному житті чи науці;
- отримання нових знань, що дозволяють інакше поглянути на досвід попередників;
- прагнення до розгляду проблем в історичному ракурсі. Актуалізація проявляється спочатку у підвищенні попиту на літературу минулих років видання, а потім у перевиданні цих робіт з розгорнутими вступними статтями та коментарями сучасних авторів.

Ще однією важливою закономірністю розвитку документального потоку є феномен **розсіювання публікацій**.

Розсіювання публікацій – це факт опублікування статей певної тематики в непрофільних, тобто тих, що не належать до цієї галузі, журналах.

Інтенсивність розсіювання залежить від стадії розробки проблеми: на етапі виникнення нового наукового напрямку відсутність спеціалізованих журналів призводить до розсіювання публікацій;

– на етапі його становлення виникають спочатку тематичні збірники, а потім і профільні періодичні видання. Для цього періоду характерна концентрація публікацій.

– на етапі сформованості напрямку відбувається широко-масштабне впровадження результатів у інші галузі, інноваційні публікації вміщуються в непрофільних журналах (тобто розсіюються), а матеріали подальших досліджень проблеми – у спеціалізованих.

Для фахівців, які цікавляться цим напрямком, розсіяння перших публікацій – втрата цінної інформації, а розсіювання інноваційних повідомлень несуттєво, оскільки в них містяться відомості, вже відомі з публікацій у профільних журналах.

Дослідники доходять висновку про доцільність розгляду феномену розсіяння як механізму інформаційного обміну між галузями і експериментально довели можливість поділу галузей на *інформаційно-активні* та *інформаційно-пасивні*.

До *активних* відносяться ті, які “притягують” до себе досягнення суміжних областей і для яких характерна концентрація статей у профільних журналах.

Інформаційно-пасивними є галузі, які “віддають” свої публікації у періодичні видання інших галузей.

З досліджень, проведених фахівцями бібліотечної діяльності відомо, що чим більш інтенсивно теорії, методи, матеріали, обладнання однієї галузі використовуються в інших галузях людської діяльності, тим більш інтенсивного розсіювання публікацій слід очікувати.

2. Закон Бредфорда.

Закон розсіювання наукових статей у журналах був відкритий 1934 року С. Бредфордом, і сформульований ним у 1948 таким чином:

якщо наукові журнали розташувати в порядку зменшення кількості вміщених у них статей з певного заданого предмета, то у одержаному списку можна виділити “ядро” журналів, присвячених безпосередньо цьому предмету, і кілька груп або зон, кожна з яких містить стільки ж статей, як і ядро. Тоді число журналів у ядрі й у наступних зонах буде співвідноситись як $1:a:a^2$.

Відповідно, журнали за продуктивністю можна згрупувати таким чином, щоб вони утворили три зони. Включені до кожної такої зони

журнали містили б одну третину публікацій з даного предмета, вміщених в усіх цих журналах.

Перша, ядерна зона, містить публікації з невеликої кількості найбільш продуктивних журналів – Т1.

Друга зона містить публікації з більшої кількості журналів середньої продуктивності – Т2,

а третя зона – із ще більшої кількості журналів з низькою продуктивністю – Т3.

Тоді відповідно до розглядуваного закону:

$$T1:T2:T3=1:a:a^2,$$

де a – коефіцієнт розсіювання, тобто величина для певного предмету й часу постійна.

Для умов дослідження Бредфорда числове значення a становило 5.

У результаті подальших перевірок закону Бредфорда з метою доведення його істинності, науковцями було зроблено висновок, що він виконується лише за певних умов, коли предмет або тема чітко сформульовані, враховуються всі релевантні документи в повному переліку видань і чітко обмежений час виходу цих видань (ця умова набуває особливого сенсу, оскільки закон характеризує розсіювання у певний момент).

Практичне значення закону полягає в тому, що охоплення всіх публікацій з певної галузі або предмета не може бути забезпечене, якщо обмежитись переглядом лише профільних журналів і журналів спорідненої тематики.

3. Інформаційні ресурси та джерела інформації

Інформаційні ресурси – це продукт інтелектуальної діяльності суспільства; наявні запаси інформації, зафіксованої на будь-якому носії й придатної для її збереження та використання. Інформаційні ресурси – це єдиний вид ресурсів, який на відміну від усіх інших видів ресурсів (сировинних, фінансових та інших) у міру споживання не зникає, а лише збільшується.

Під **інформаційними ресурсами** розуміють всю сукупність відомостей, які одержуються й накопичуються в процесі розвитку науки й практичної діяльності людей для їх багатоцільового використання в суспільному виробництві та управлінні.

Інформаційні ресурси є складним об'єктом, який можна охарактеризувати за такими **параметрами**

- зміст (тематика) інформації;
- форма власності на інформацію: суспільне надбання, державна власність, власність громадських організацій, власність юридичної особи (приватна); власність фізичної особи (особиста);
- доступність інформації: відкрита, закрита, секретна, конфіденційна, комерційна таємниця, службова таємниця, професійна таємниця;
- форма представлення інформації: текстові документи – первинні, вторинні, огляди; структуровані дані – бази, банки даних.

Залежно від масштабу формування і використання розрізняють

сукупні *світові, національні, регіональні та локальні* ресурси (або ресурси окремих організацій).

Інформаційні ресурси мають такі специфічні *особливості*:

- невитратність, невичерпність, що забезпечує можливість їх багаторазового та багатоцільового використання, невідчуження при обміні або продажу;
- постійне зростання обсягу потоків;
- мінливість складу внаслідок зміни інформаційних потреб суспільства і розвитку продукції та послуг, які пропонуються на інформаційному ринку;
- складність виокремлення активної та пасивної частини ресурсів через різні темпи старіння інформації; відсутність прямої залежності між часом створення інформації та її корисністю (цінністю), оскільки інформацію зістарює не час, а поява нового знання, яке спростовує або уточнює попереднє;
- нерозривна єдність елементів, які складають сукупні

інформаційні ресурси суспільства, неможливість або недоцільність використання тільки якої-небудь їх частини. Властивості, які впливають на **цінність документів**

- актуальність тематики;

- оригінальність закріпленого знання.

Оригінальність – це наявність у документі нових відомостей, даних, фактів, невідомих раніше.

Водночас, залежно від **ступеня новизни** описуваного об'єкта або явища, розрізняють:

- *повну новизну*, тобто характеристику чого-небудь принципово нового;
- *часткову новизну*, яка передбачає наявність нових відомостей, які відносяться до яких-небудь суттєвих ознак об'єкта;
- *нове поєднання відомостей* про вже відомі раніше ознаки об'єкта, яке призводить до одержання додаткових функцій або ефекту, а не очевидної суми ефектів;

- *відомості про нове застосування* вже відомого в іншій галузі, тобто застосування його за новим призначенням для вирішення інших завдань.

1. *Точність та достовірність наведених відомостей.*

Точність відомостей передбачає їх граничну відповідність об'єктивній реальності, прийнятим нормам і правилам.

Достовірність характеризує обґрунтованість, перевіреність інформації.

2. *Оперативність фіксації і розповсюдження інформації.*

Відповідність форми закріплення знання цілям створення документів – передбачає, що логіка побудови, зміст, ступінь докладності викладу, складність використовуваної мови, пояснення та приклади відповідають рівню підготовленості потенційних користувачів.

Документальні джерела інформації:

- **первинні документи** фіксують результат будь-якого виду людської діяльності (наукової, виробничої, суспільної та ін.):
 - опубліковані видання (класифікація: за структурою (монографічні, збірники), за цільовим призначенням і змістом інформації (наукові, навчальні, масово-політичні, науково-популярні, виробничі); за періодичністю (неперіодичні, періодичні, продовжувані).
 - неопубліковані (звіти про науково-дослідні, дослідно-конструкторські роботи, дисертації, автореферати дисертацій, описи алгоритмів, програм, проекти та ін.);
 - непублікуємі (призначені для прийняття конкретних управлінських рішень: адміністративно-господарська організаційно-розпорядча, планово-економічна, фінансово-бухгалтерська, технологічна та ін. документація.)
- **вторинні документи** – виникають у результаті аналітико-синтетичної переробки первинних документів. Основна функція: оперативно інформують про появу первинних документів і в стислому виді викладають основний їх зміст (Інформаційні видання. Бібліографічні видання. Реферативні видання. Оглядові видання.)

Відкриті джерела інформації (Open Source Intelligence, OSINT) – інформаційні джерела, які розповсюджують відомості, призначені для використання без яких-небудь умов, заборон, винятків. До них відносяться, перш за все, публікації у ЗМІ, науковій літературі, на веб-сайтах, а також відкрита інформація, що надається організаціями. Отримання інформації з відкритих джерел є основою не тільки для сфери конкурентної розвідки. Практично будь-яка діяльність (процес прийняття управлінських рішень, дослідження ринку або вивчення компаній) починається зі збору інформації з відкритих джерел. Значну цінність мають відомості, отримані від *людей*.

Особливий різновид неформальної комунікації – **чутки** відображають соціально-психологічну, соціально-політичну, соціально-економічну, соціально-культурну ситуацію в суспільстві. За певних обставин, можуть бути активним засобом модифікації суспільної свідомості, спотворення дійсності.

Чутки – специфічна форма недостовірної, частково достовірної інформації, що надходить від однієї особи або групи осіб про певні події чи ситуації.

Чутки класифікують таким чином:

- за змістом (політичні, економічні, екологічні та ін.);
- за орієнтацією в часі (відносно минулого, теперішнього, майбутнього);
- за типом походження (спонтанні, навмисні);
- за відношенням до реальності (абсолютно недостовірні;
- недостовірні з елементами правдоподібності, правдоподібні);
- за відповідністю емоційним потребам адресатів (чутка-мрія, яка відбиває надії і прагнення людей, у середовищі яких вона циркулює, чутка-“лячник”, яка виражає поширені в суспільстві страхи і тривоги).

Для завдань, пов'язаних із формуванням інформаційної бази для прийняття управлінських рішень, необхідний правильний *вибір джерел*. Наприклад, вибір джерел для завдань інформаційного забезпечення стратегічного управління підприємством значно відрізняється від завдань маркетингового дослідження, дослідження конкурентного середовища.

При виборі джерел інформації доцільно орієнтуватися на такі вимоги до інформаційного забезпечення: достовірність; повнота; час публікації; релевантність; низька собівартість.

4. Класифікація джерел інформації

Загалом існує багато *класифікацій джерел інформації* залежно від завдань консолідації інформації.

Наприклад, у *бізнес-розвідці* виділяють:

- відкриті джерела інформації: преса, радіо, телебачення, Інтернет;
- внутрішні джерела інформації (підрозділи фірми): відділ маркетингу, відділ стратегічного планування, відділ технології і розробок, відділ продажів, фінансовий відділ, юридичний відділ, інші підрозділи, що працюють з найбільш значущими проблемами (напрямами) комерційної структури;
- зовнішні галузеві експерти: консалтингові агентства, експерти фондового ринку, інвестиційні фонди;
- галузеві бібліотеки: бібліотеки за напрямами діяльності, бібліотеки (патентні бюро) за технологіями;
- спеціальні консалтингові агентства, які здійснюють пошук і добування інформації;

	Система менеджменту якості НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС навчальної дисципліни «Консолідована інформація»	Шифр документа	СМЯ НАУ НМК 12.01.09–41–2023
		Стор. 27 з 39	

- державні, контролюючі органи: органи законодавчої влади, органи виконавчої влади, контролюючі органи, правоохоронні органи;
- спеціальні комерційні джерела: конференції (брифінги) фахівців, збори акціонерів, наради галузевих топ-менеджерів;
- інші джерела оперативно-значущої інформації: безпосереднє таємне спостереження, довірена особа, розвідувальний контакт, оперативний контакт.

Аналітичні компанії у галузі безпеки бізнесу пропонують таку класифікацію джерел [1]:

- інформаційні агентства, кореспонденти яких збирають новини по містах і селах – найбільш об'єктивне, точне і, можливо, меншою мірою схильне до кон'юктурних впливів джерело інформації; журналісти та редактори ЗМІ, залежно від *респектабельності* видання, оскільки існує вірогідність публікації замовних матеріалів та іншої відвертої “джинси”²;
- співробітники спеціалізованих інформаційних і консалтингових компаній, що формують бази даних;
- численні фірми, організації та компанії (юридичні особи), що створюють власні сайти в Інтернеті, різної тематики, достовірності та оперативності;
- інформаційні продукти фізичних осіб, які створюють в Інтернеті сторінки про себе, про свої інтереси, хобі, захоплення;
- інформація, залишена відвідувачами численних Інтернет-

форумів, телеконференцій або дошок оголошень.

Найбільш важливим аспектом класифікації інформаційних ресурсів мережі є *зміст* інформації. Ділова інформація, необхідна для підприємницької діяльності, має бути розділена на такі групи:

1. Відомості про фірми і організації – розрізняють три типи серверів цієї групи:
 - *сервери присутності в Інтернеті* – рекламні та інформаційні.
 - *рекламні* зазвичай містять 1–2 сторінки з описом продукту (послуги);
 - *інформаційні сервери*, які наповнюють інформаційно-аналітичні агентства, в тому числі державні, чия діяльність пов'язана з наданням різного роду інформації споживачам;
 - *інтерактивні магазини* – забезпечують продаж товару за допомогою Інтернету, при цьому можуть бути реалізовані в електронному вигляді такі функції:
 - надання клієнту необхідної інформації про товар і послуги;
 - оформлення замовлення;

- оплата замовлення (при використанні онлайн-платіжних систем);
- відправка замовлення, якщо товаром є інформація.

2. Відомості про стан світової економіки та економіки окремих країн – ця інформація представлена в професійних базах найбільших інформаційно-аналітичних агентств світу. Сервери цих агентств входять до складу інформаційних ресурсів Інтернету. Інформація про стан національної економіки зазвичай розміщується на серверах державних структур, відповідальних за державну підтримку економіки, також державних статистичних органів та різних економічних інститутів;

3. Відомості про стан галузевих ринків – аналіз галузевих ринків здійснюють спеціалізовані маркетингові та консалтингові агенції, а також маркетингові служби різних фірм і організацій. Результати цих досліджень можна отримати:

- з професійних баз найбільших інформаційних агентств;
- в агентствах, чий сайт представлений в Інтернеті;
- у багатопрофільних та галузевих журналах, регулярно публікують огляди ринків.

4. Ділові новини – переважна більшість світових інформаційних агентств надають споживачам доступ до ділових новин, з яких можна виділити:

- зарубіжні (Lexis-Nexis, Dialog тощо)
- вітчизняні (Інтерфакс-Україна, Укрінформ, УНІАН). В Інтернеті також є електронні версії різних видань, які можуть бути як платними, так і безкоштовними.

5. Довідкова інформація – списки веб-сайтів компаній, дібраних за певним принципом, а також телефонно-адресний довідник (жовті сторінки) з можливістю пошуку інформації за назвою фірми та виду діяльності. Також в Інтернеті представлені телефонні довідники міст Росії, країн СНД і Балтії. Є інформація про розклад руху поїздів, авіарейсів, погоду та ін.

5. Цінність інформації з джерел Інтернет

Залежно від поставлених завдань підхід до визначення цінності інформації може бути різним. Цінність інформації визначає таке співвідношення актуальності та достовірності, яке дає змогу вирішити поставлене завдання. При цьому слід враховувати, що цінність однієї й тієї ж інформації може бути різною залежно від поставлених завдань: якщо інформація потрібна для оперативного рішення, на її цінність насамперед впливає актуальність; якщо приймається стратегічне рішення – головну роль відіграє достовірність інформації.

Класифікація за рівнем достовірності

- офіційна інформація із сайтів державних органів влади, в тому числі реєстраційного характеру. Має максимально можливу достовірність. Безумовно, бувають

випадки навмисної дезінформації, бувають ненавмисні помилки, буває подача інформації з невірного (ненадійного) джерела; офіційна інформація з сайтів інформаційних агентств з високою репутацією.

Ці дві групи утворюють *сукупність офіційної інформації*, на яку прийнято посилалися, як на джерело високого рівня достовірності.

– інформація, що розкривається юридичними особами про себе в рамках чинного законодавства та розміщується ними на спеціалізованих або спеціально обраних для цих цілей сайтах (окрім того, подібного роду інформація може розміщуватися на власних сайтах юридичних осіб). Ступінь достовірності цієї інформації теж дуже високий;

– інформація, розташована на сайтах новинних та інформаційних агентств, електронних ЗМІ, інших аналогічних сайтах з хорошою репутацією. Сюди ж можна віднести інформацію, що розміщується на сайтах окремих компаній, однак, з огляду на їхню репутацію;

– інформація, що розміщується на спеціальних тематичних сайтах. Як правило, там збирається інформація з різних джерел з певної тематики або напрямів діяльності. Найвідоміший приклад такого сайту – проект "Компрогат.Ру". Ступінь достовірності визначається як репутацією самого тематичного сайту, так і (більшою мірою) репутацією конкретного джерела, звідки взята інформація для цього сайту;

– інформація, що розміщується на сайтах компаній, які виробляють власний інформаційно-аналітичний продукт. Ступінь достовірності залежить від позиції та ангажованості власників ресурсу. До таких сайтів можна віднести сайти, створені спеціально для просування будь-якої інформації. Аналіз представленої на них інформації (особливо порівняно з інформацією з попередніх груп) може допомогти отримати цілком достовірну інформацію;

– відверто "жовта" інформація;

– інформація, ступінь достовірності якої не може бути встановлений через різні причини. Сюди можна віднести

особисті сторінки, інформацію з гостьових книг і форумів, новостворених сайтів тощо.

Поміж критеріїв, за якими можна визначити достовірність джерела інформації, виділяють його *репутацію* та *ангажованість*.

Показником *репутації* є:

– цитованість досліджуваного джерела іншими виданнями, в т.ч. друкованими;

– використання даних цього джерела урядовими, політичними та громадськими організаціями в офіційних заявах; історія існування джерела, її тривалість, відсутність репутаційних скандалів;

– перелік джерел інформації, з якими співпрацює досліджуваний об'єкт, наскільки авторитетні та шановані автори з ним співпрацюють.

- Для визначення *ангажованості* джерела слід з'ясувати:
- власника джерела, його політичні та економічні пріоритети, особисту репутацію;
- з урахуванням даних про власника ресурсу з'ясувати можливість розміщення на ньому “замовних” матеріалів;
- репутація авторів матеріалів.

6. Інформаційний пошук

Інформаційний пошук як наукова і прикладна галузь виник на стику бібліотечної справи та інформатики в середині ХХ століття. Бурхливий розвиток Інтернету став стимулом розвитку цієї дисципліни.

Інформаційний пошук – велика міждисциплінарна область науки, що знаходиться на перетині когнітивної психології, інформатики, лінгвістики, семіотики і бібліотечної справи.

Інформаційний пошук – послідовність операцій, спрямованих на надання інформації зацікавленим особам. Загалом, інформаційний пошук складається з таких етапів:

- уточнення інформаційної потреби і формулювання запиту;
- визначення сукупності утримувачів інформаційних масивів;
- одержання інформації з інформаційних масивів;
- ознайомлення користувача з одержаною інформацією і оцінка результатів пошуку.

Пошук інформації є процесом виявлення у деякій множині документів (текстів) всіх тих, які присвячені зазначеній темі (предмету), задовольняють заздалегідь визначеній умові пошуку (запиту) або містять необхідні (відповідно інформаційній потребі) факти, відомості, дані.

Процес пошуку передбачає послідовність операцій, спрямованих на збирання, обробку та надання необхідної інформації зацікавленим особам.

Загалом, різноманіття завдань пошуку зводиться до таких основних цілей:

- пошук необхідних відомостей про джерело і встановлення його наявності в системі інших джерел;
- пошук самих інформаційних джерел (документів і видань), в яких є або може міститися потрібна інформація;
- пошук відомостей про факти, осіб, технічні характеристики машин, властивості матеріалів та ін.

Ці цілі визначають і три основних види інформаційного пошуку:

бібліографічний, документальний і фактографічний, які тісно взаємопов'язані між собою.

Вибір джерел інформації, стратегій її пошуку, способів перевірки достовірності та відповідності вже наявним відомостям, методи оцінки корисності знайденої інформації для вирішення проблем – всі ці чинники є характеристиками інформаційної поведінки людини.

Для швидкого, вибіркового та ефективного пошуку при вирішенні конкретних інтелектуальних завдань спеціалісту допоможуть методи інформаційної евристики.

Евристика – наука про закономірності й методи відкриття та вивчення нового в творчій та пізнавальній діяльності людини.

Евристичні методи – послідовність приписів або процедур обробки інформації, спрямованих на пошук більш раціональних і нових конструктивних рішень.

У бібліографічній евристиці напрацьовано ряд методів пошуку інформації: *суцільний, вибіркового, інтуїтивний, типологічний (“рецептурний”, індуктивний, дедуктивний, метод бібліографічних посилань, метод сходження від абстрактного до конкретного.*

У **Суцільний метод**. Це обстеження всіх наявних посібників та джерел. Очевидно, що в сучасних умовах цей прийом складно реалізувати навіть для вузької теми. Тому часто він розглядається тільки як суто теоретичний.

Вибірковий метод – більш раціональний і реальний шлях пошуку інформації, який зводиться до добору та вивчення певної сукупності джерел.

Інтуїтивний метод - передбачається вміння знайти потрібний матеріал на основі тривалого досвіду.

Типологічний, або рецептурний метод, коли всі можливі завдання інформаційного пошуку узагальнено у певну сукупність типових завдань.

Дає змогу для кожного конкретного інформаційного пошуку намічати певний шлях і документальні засоби рішення, тобто дати свого роду модель, рецепт вирішення пошукового завдання.

Індуктивний метод інформаційного пошуку. Процес пізнання з використанням індукції відбувається від поодиноких суджень та фактів до загальних правил і узагальнень, в яких виражається загальна закономірність.

Дедуктивний метод інформаційного пошуку, коли нова думка виведена логічним шляхом з попередніх думок, тобто використання загальних положень при використанні конкретних фактів.

Метод інформаційного пошуку за бібліографічними посиланнями. Можливість його використання полягає в самому характері інформаційних джерел, які складаються з певного взаємозв'язку фактів, творів, документів і видань. Кожен новий літературний твір

– це певною мірою аналіз, оцінка та узагальнення соціальної інформації, вже наявної в документальному потоці.

Сьогодні надзвичайно актуальними є методи й методика пошуку інформації в інформаційному середовищі Інтернет. Інтернет є популярним, але некерованим, неструктурованим джерелом інформації, яке кожен день поповнюється новою інформацією.

Інтернет-евристика – область прикладних знань і навичок інформаційного пошуку, необхідних для ефективного вирішення пошукових завдань у мережі Інтернет.

Під *Інтернет-евристикою* розуміють набір емпіричних правил, що дозволяє фахівцям у різних областях за допомогою запитів до пошукових засобів (каталогів, пошукових систем, так званого “се-мантичного павутиння” тощо) задовольнити конкретні інформаційні потреби та знайти відповіді на поставлені перед ними питання.

Навички Інтернет-евристики передбачають такі уміння як уточнення інформаційної потреби, визначення пошукового завдання, визначення можливих власників інформації, вибір оптимального пошукового інструменту, попереднє формулювання й подальше уточнення запиту, вилучення інформації з інформаційних масивів (зокрема, стрічки видачі пошукових систем), оцінку результатів пошуку (за критеріями достовірності, актуальності, повноти й точності отриманої інформації).

Інтернет-евристика – набір евристичних правил, отриманих дослідним шляхом, які відрізняються від алгоритму тим, що вони є скоріше рекомендаціями, ніж описом послідовності дій.

Евристичні правила при пошуку в Інтернеті стосуються, насамперед, вибору пошукового засобу, відбору задовільних ресурсів і критичної оцінки якості кожного конкретного електронного документа.

7. Специфіка пошуку в Інтернеті.

Спочатку інформаційно-пошукові системи і методи пошуку розроблялися й тестувалися на відносно невеликих, однорідних масивах даних. Сучасні умови пошуку і, відповідно, вимоги до інформаційно-пошуковим системам зазнали значних змін і пов'язані з розвитком Інтернет, який має свої специфічні риси та особливості

Специфічними особливостями Інтернет є:

Розмір. Однією з головних особливостей Інтернету є величезний обсяг доступних інформаційних ресурсів, який продовжує інтенсивно зростати. Розглянемо ці особливості.

Динаміка. Високий ступінь оновлення інформаційних ресурсів Інтернету. Дуже часто з'являються нові й видаляються існуючі сторінки, змінюється їх розташування.

Взаємозв'язки. Однією з особливостей інформаційного простору Інтернету є те, що сторінки взаємопов'язані між собою. Цей взаємозв'язок реалізується за допомогою гіперпосилань.

Вільна публікація. В Інтернеті можливе вільне розміщення документів та їх видалення, відсутнє централізоване адміністрування інформаційних ресурсів. Внаслідок цього можуть бути порушені цілісності окремих документів колекції і зв'язків між ними.

Надмірність. Для Інтернету характерна надмірність інформаційних ресурсів. Дуже часто на різних сторінках публікується кілька копій одного й того ж документа або його модифікованих версій.

Неконтрольована якість. Можливість вільної публікації документів в Інтернеті, а також відсутність будь-якої обов'язкової перевірки їх змісту часто призводить до появи недостовірної та помилкової інформації, яка містить численні орфографічні та граматичні помилки, друкарські помилки, помилки, викликані оцифровуванням документів, і просто некоректні й неперевірені дані.

Користувачі. Інтернет об'єднує численні групи різних за кваліфікацією й підготовкою користувачів.

Доступ. Не завжди можливий доступ до інформаційних ресурсів Інтернету, оскільки далеко не всі сервери працюють цілодобово протягом усього року.

Багатомовність. Інтернет – це багатомовна інформаційне середовище. Особливо актуальними стають задачі багатомовного та крос-мовного пошуку.

Висновки

Консолідація інформації неможлива без роботи з *документальними джерелами інформації* – як традиційними, так і представленими у мережі Інтернет.

Множина семантично взаємопов'язаних документів різного типу, жанру – книг, статей, дослідно-конструкторських розробок, алгоритмів і програм, дисертацій тощо утворює документальний потік.

Для швидкого, вибіркового та ефективного пошуку при вирішенні конкретних інтелектуальних завдань слід застосовувати методи інформаційної евристики.

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
Кафедра історії та документознавства

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____ Ірина ТЮРМЕНКО

«31» серпня 2023 р.

Питання для підготовки до модульної контрольної роботи та диференційованого заліку з дисципліни «Консолідована інформація»

1. Охарактеризувати підходи до визначення поняття “консолідована інформація”.
2. Дати визначення поняттю “консолідована інформація”.
3. Дати визначення понять “конкурентна розвідка” та “управління знаннями”.
4. Окреслити завдання конкурентної розвідки.
5. Визначити, яким з наведених нижче термінів відповідає поняття “консолідація інформації”: “інформаційно-аналітична діяльність”, “адміністрування та регламентація доступу до інформації”, “інформаційне забезпечення”, “управління інформацією з використанням програмних засобів”, “конкурентна розвідка”.
6. Оцінити співвідношення понять “консолідація інформації”, “конкурентна розвідка” та “промислове шпигунство”.
7. Дати визначення поняттю “інформаційна потреба”, пояснити його сутність.
8. Дати визначення поняттю “«інформаційно-аналітична діяльність” і порівняти його з поняттям “консолідація інформації”.
9. Назвати основні етапи аналітичної роботи.
10. Дати визначення поняттю “аналітико-синтетична переробка інформації”.
11. Назвати види аналітико-синтетичної переробки інформації.
12. Окреслити завдання консолідації інформації для інформаційного забезпечення управління.
13. Розкрити сутність поняття “конкурентне середовище”.
14. Окреслити основні цілі аналізу інформації про конкурентне середовище.
15. Дати визначення поняттям “документ” та “документальний потік”.

16. Розкрити поняття “старіння інформації”. порівняти поняття “старіння інформації” та “старіння документів”.
17. Розкрити сутність явища актуалізації інформації.
18. Розкрити сутність явища розсіювання публікацій.
19. Розкрити сутність закону Бредфорда.
20. Дати визначення поняттю “інформаційні ресурси” та назвати їх специфічні особливості.
21. Назвати джерела документальної інформації.
22. Інтернет як джерело інформації.
23. Особливості Інтернет як джерела інформації.
24. Дати визначення поняттю “інформаційний пошук”.
25. Назвати основні види інформаційного пошуку.
26. Окреслити види евристичних методів при пошуку інформації.
27. Дати визначення поняттю “Інтернет-евристика».
28. Назвати основні методи аналізу документів.
29. Розкрити сутність технології інформаційної діагностики.
30. Розкрити сутність технології інформаційного моніторингу.
31. Назвати основні функції інформаційного моніторингу.
32. Розкрити сутність Інтернет-моніторингу.
33. Назвати завдання, які вирішуються за допомогою Інтернет-моніторингу.
34. Назвати основні методи та інструменти Інтернет-моніторингу.
35. Окреслити переваги служб Інтернет-моніторингу порівняно із електронними збирачами новин та традиційними пошуковими системами.
36. Описати інформаційні продукти, створені на основі технології інформаційного моніторингу.
37. Дати визначення поняттям «інформаційний продукт» та «інформаційна послуга».
38. Назвати основні особливості інформації як товару.
39. Назвати організації, які здійснюють виробництво інформаційних продуктів.
40. Навести приклади фактографічної інформаційної продукції.
41. Навести приклади інформаційних продуктів, одержаних у результаті інформаційних досліджень.
42. Назвати основні вимоги до аналітичних оглядів.
43. Окреслити основні етапи укладання огляду.
44. Проаналізуйте нормативно-правове забезпечення консолідованої інформації.
45. Проаналізуйте, як регулює законодавство України відповідальність за недостовірність наданої інформації.

46. Доведіть значення консолідації інформації як засобу інформаційного забезпечення прийняття ефективних рішень.
47. Охарактеризуйте значення навчальної дисципліни «Консолідована інформація» для підготовки фахівця зі спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».
48. Назвіть мету та завдання навчальної дисципліни «Консолідована інформація».
49. Назвіть основні фахові компетентності, які дає можливість здобути навчальна дисципліна.
50. Назвіть міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни «Консолідована інформація».

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ ТА СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Кафедра історії та документознавства

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

_____Ірина ТЮРМЕНКО
«31» серпня 2023 р.

ЗРАЗОК

МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА № 1
з дисципліни «Консолідована інформація»

Білет № 1

1. Дати визначення поняттю “консолідована інформація”.
2. Охарактеризувати види аналітико-синтетичної переробки інформації.

Розробник:

к.і.н., доц. Ольга ЮРЧЕНКО

